

Aflossing van de wacht

drs. F. Matser – kolonel van de militair psychologische en sociologische dienst*

In oktober 2007 trekt een *roadshow* van Task Force Uruzgan 2 door het land. Task Force commandant kolonel Hans van Griensven, bataljonscommandant overste Rob Querido en een aantal van hun stafofficieren, compagnies- en pelotonscommandanten vertellen hun boeiende verhaal. Ze verhalen over de aanloop naar, en het verloop van, wat in de wandelgangen de 'slag om Chora' is gaan heten. De Taliban proberen in juni met een groot gecoördineerd offensief het strategisch belangrijke gebied Chora, aan de noordkant van de Baluchi-vallei, in handen te krijgen. De gevechten duren vier dagen.

De *roadshow* is een presentatie die een hele dag duurt en waarbij het vrijwel de hele tijd muisstil is in de overvolle en veel te hete zaal. Iedereen kijkt en luistert gefascineerd. Er zijn foto's en filmbelden, waarbij je ziet hoe eenheden onder vuur komen en daar professioneel op reageren. Maar nog boeiender zijn de verhalen van de hoofdrolspelers. Het maakt indruk. De commandanten op diverse niveaus geven, zonder bravoure, een blik achter de schermen van een echte, risicovolle, militaire operatie. Een operatie waarbij helaas ook aan beide zijden echte slachtoffers zijn gevallen. Ze zijn daarbij bescheiden en eerlijk: niet alles wat op overzichtelijke wijze wordt gepresenteerd is in werkelijkheid ook zo overzichtelijk en gepland verlopen.

En af en toe moet je ook gewoon een beetje krijgsmansgeluk hebben. Een stukje inlichtingen, een (berm)bom die niet afgaat, een kogel die de kijker raakt in plaats van je oog. Of plaatselijke strijders die – na eerder tien keer hun afspraken niet te zijn nagekomen – er plotseling in het heetst van de strijd wél staan om met je mee te vechten. Maar los van pech en geluk staan hier gewoon commandanten van een professionele militaire organisatie die met gevaar voor eigen leven hun werk hebben gedaan. Het werk waar

velen van ons voor opgeleid zijn. Maar ook het werk dat veel Nederlandse militairen (gelukkig) nog nooit in de praktijk hebben hoeven brengen.

Zittend in de zaal overvalt mij een vreemde gedachte. Mijn vader heeft van 1946 tot 1949 als oorlogsvrijwilliger drieënhalf jaar in Indonesië gevochten. Van zijn compagnie kwamen zeventien jongens niet terug naar Nederland. Ver van huis en in een totaal andere cultuur en klimaat vochten 100.000 Nederlandse militairen – in die tijd nog vaak pover uitgerust – voor Koningin en Vaderland. Dit herhaalde zich in 1956 nog een keer, maar op veel kleinere schaal, in Korea. Mijn vader ging in 1980 met Functioneel Leeftijd Ontslag, het jaar waarin ik van de KMA kwam. Wisseling van de wacht! Met mijn vader verdween in de jaren daarna heel snel de generatie militairen die daadwerkelijk gevechtshandelingen hadden verricht uit onze krijgsmacht. Tussen pakweg 1985 en 2005 waren er nauwelijks militairen meer in het Nederlandse leger die daadwerkelijke gevechtsacties hadden geleid of meegemaakt.

Begrijp mij goed, ik wil op geen enkele wijze afdoen aan de prestaties van militairen die tijdens (VN-)operaties onder zeer moeilijke omstandigheden en met grote persoonlijke moed – soms onder vuur – hun werk hebben moeten doen. Maar doorgaans waren zij – door het mandaat, de beschikbare middelen, de *rules of engagement*, of de situatie, gedwongen deze levensbedreigende omstandigheden te ondergaan. Denk aan Libanon, Cambodja of het voormalige Joegoslavië met Srebrenica als triest dieptepunt. Veroordeeld tot afwachten en niet dát te doen waarvoor een militair natuurlijk primair is opgeleid: in situaties van crises het heft in handen nemen en de situatie – als het niet anders kan met geweld – naar zijn hand zetten.

SFOR 1 en KFOR gingen een aantal jaren terug als eerste Nederlandse militaire operaties het veld in om daadwerkelijk op grote schaal gevechten te gaan leveren met de vijand. Hun

* Op deze plaats vindt u afwisselend een bijdrage van kolonel (KL) Frans Matser en majoor der mariniers Marc Houben.

In oktober 2007 trekt een roadshow van Task Force Uruzgan 2 door het land. Task Force commandant kolonel Hans van Griensven, bataljonscommandant

commandanten en manschappen hebben als eerste weer die mentale slag moeten maken. Vechten. Maar uiteindelijk kozen de Servische tegenstanders eieren voor hun geld en kwam het niet tot grootschalige gevechtshandelingen. Net zoals de gevechten voorbij waren toen Nederlandse eenheden in Irak voet aan land zetten.

Met de gevechten die de afgelopen maanden – en na ik vrees de komende jaren – in Uruzgan worden gevoerd, maakt een bijna vergeten groep zijn rentree in het Nederlandse leger, om daar ten minste voor een jaar of dertig te blijven. Militairen met gevechtservaring.

Tegelijk realiseer ik mij dat ikzelf daarmee een exponent ben van de tussengeneratie. De militairen die tussen pakweg 1955 en 1985 in dienst zijn gekomen en deze ervaring niet hebben opgedaan en – gelet op hun leeftijd en functie – hoogstwaarschijnlijk ook niet meer zullen opdoen. Militairen die zich jarenlang voorbereid hebben op een oorlog die zo grootschalig was en zoveel vernietigingskracht had kunnen ontwikkelen dat beide partijen ervan overtuigd waren dat ze hem nooit moesten beginnen, terwijl zij er gelijktijdig van overtuigd waren dat bij de tegenstander dat inzicht ontbrak. Deze tussengeneratie wordt nu afgelost door een nieuwe generatie militairen met gevechtservaring. De generatie van de kleine kans op een grote knal, wordt afgelost door de generatie van de grote kans op een kleine knal.

Hoe de operatie in Uruzgan zal aflopen, zal de geschiedenis ons leren. Hoe de slag om Chora afliep is bekend. Dat daarbij de Nederlandse commandolijn een besluit nam om – ondanks grote risico's op eigen slachtoffers – stand te houden, geeft aan dat inzet van militaire middelen voor de Nederlandse krijgsmacht weer een serieuze optie is. Chora mocht niet vallen, zoals twaalf jaar daarvoor de enclave Srebrenica wel was gevallen. Om

dit besluit te kunnen nemen waren **middelen** nodig (wapens, uitrusting, munitie), **soldaten** (geoeffend en met de juiste mentale instelling) en de **wil** van de militaire en politieke leiding om mensen en middelen ook in te zetten. Met alle drie voorwaarden zat het dit keer gelukkig – in tegenstelling tot twaalf jaar geleden – goed!

Dat de compagnie die in Chora door de vijand was ingesloten en overlopen dreigde te worden, juist van het 13e bataljon was (het voormalige Dutchbat 3) was misschien toeval. Dat kapitein Hamers, de commandant van die compagnie, in Srebrenica als pelotonscommandant het drama van de val van de enclave van dichtbij heeft moeten meemaken, had voor ingewijden ontegenzeggelijk een bijzondere symboliek. Toen Task Force commandant Van Griensven het besluit had genomen dat Chora koste wat kost niet mocht vallen, liet Hamers de Stootersvlag hijsen boven de *White compound*¹ in Chora. Daarbij zei hij ongetwijfeld iets tegen zijn mannen in de trant van: 'Die vlag gaat hier dit keer niet weg, wat er ook gebeurt!' De foto van dat lapje stof deed bij mij in die warme zaal een koude rilling over mijn rug lopen. Nederlandse stof voor een prachtig filmscript. Maar misschien heb ik gewoon teveel fantasie.

Ik weet niet of ik blij moet zijn of juist teleurgesteld, dat ik tot een generatie militaire professionals behoor die het geleerde handwerk niet in de praktijk heeft hoeven brengen. Want net als de meeste van mijn generatiegenoten heb ik mij natuurlijk lange tijd afgevraagd of ik 'het kunstje' zou kunnen. Daar kom ik dus vermoedelijk niet meer achter. Veel mannen en vrouwen die uit Uruzgan terugkomen weten dat inmiddels wel.

Met de inzet in Uruzgan wint de Nederlandse krijgsmacht weer een component terug die na het vertrek van mijn vader en zijn generatiegenoten was verdwenen: gevechtservaring. Ik weet niet of ik daar blij mee moet zijn, maar weet wel dat ik trots op ze ben. Net zo trots als ik op mijn vader was!

¹ Aanduiding voor de quala waarin het hoofdkwartier van de militaire activiteiten in Chora was ondergebracht.